

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה טו.

עין משפט נר מצוה

עט א מיי פ"א מהל' מ"ש הלכה ו יפ"ד מהל' שנועמיה הלכה יג [טו"ש] י"ז סומן שלם סעף קטן:
ב פ מיי (שס הל"ט) [פ"א מהל' מעשר שני הל' ה טו"ש] שס:

אן שבט דתקופה. אמתני נמי דקתני בחדר כשצט קא צעי אע"ג דשאלו באתרוגו (וקשיא אמאי לא צעי בחדר כאלו ר"ה למעשר דמהה או בקמייתא צו' כסיון ר"ה לשתי הלחם וצאיך):
דחדשים. אע"ג שצישול הפירות הולך אחר החמה שנאמר (דברים לג) ממגד תזוירות שמש הש"ג כתיב (שס) ממגד גרש ירחים ויגם ישראלים מונין ללזנה:

בשלמא סיפא לחומרא. מינה מאי חומרא הכי קולא היא לענין מעשר וחומרא לענין שזיעית ואי הוא אויל לחומרא בתריוהי הוא סיך חומרא אכל השתא הוא ליה למימר כשלמא סיפא בחר חנטה וי"ל דהכי קאמר כשלמא סיפא אפילו מטעם ספק דזתר חנטה או בחר לקיטה אזלת לחומרא לענין ציעור וניחא הא לפטורה מן המעשר מאחר דחייבו חכמים להפקיר:

יד הכ' ממשמשים בו ואת אמרת דהתחייב במעשר. לא נקט האלי טעמא אלא למאן דלאמר לעיל (דף י:): שיה לאילן לכל דבר כשאר אילנות דכולהו מודו דזתר חנטה אפי' הכי פטורין מן המעשר מטעם יד הכל ממשמשים דלמאי דסבר דצטולמוס משום חמשה זקנים דאתרוג אחר לקיטה למעשר ואחר חנטה לשזיעית (א) לא הוא צריך לטעם זה דצין לענין חדש וישן צין לענין מעשר שני ועני אויל בחר לקיטה וצחנס אייתי לקמן דצטולמוס דהיינו מתני' דצכורים (פ"ב מ"ו) דאתרוג שיה לאילן צג' דרכים ולירק צדקן אחד:

שאין דבר שחייב במעשר אא"כ גרף בחיוב ונלקט בחיוב. לענין חדש וישן מעשר שני ועני לא צני גדל ונלקט בשנה אחת ואוליין בחר חנטה והכל פטור משום יד הכל ממשמשים:

שאין דבר שחייב בביעור אא"כ גרף בשביעית ונלקט בשביעית. וא"ת ומאי קשיא ליה סיפא צין לרבה צין לרוב המנוגה הא כולהו תנאי פליגי אדרי"ש בזה דהא מילתא דפשיטא דככל דוכתי צין למעשר צין לשזיעית אילן בחר חנטה ירק בחר לקיטה מצוה וימים בחר שלש ועוד קשיא דצפ' מוקס שנהגו (פמחם נא): קאמר רבי שמעון גופיה כל הספחים אסורין חוץ מספיה כרוז שמעמדה רב נקיס גאון צשל שזיעית היו"א"ס בשמינית ונראה הני מילי לענין שאר

מאן שמעת ליה כו'. אלמא ר"ש צן אלעור כרצן גמליאל סבירא ליה: **א**תרוג קשיא ליה ידא. קשה לען האתרוג ידים ממשמשות צו: **צ**ט דחדשים. של לזנה: **א**ו שצט דתקופה. חמה לסוף שלשים של תקופת טבת נכנס שצט של חמה: **ה**יפה שנה מעוזרת מהו. אימתי ר"ה שצט במקום שצט: **א**חר רוב שנים. מי שצטו שצט: **א**מר רבה אחר צו אחר צו ששים. שחנטה שזיעית: **פ**טורה מן המעשר. לקמיה מפרש טעמא דכולה מילתא: **א**"ל אציי בשלמא סיפא. דקא אמרת צת שזיעית שנכנסה לשמינית פטורה מן המעשר אלמא נהגה צה קדשמה שזיעית ומיחייב לאפקורה והפקרה פטורה מהמעשר דמשמע דאזלת צה בחר חנטה לענין הפקר שזיעית ולענין ציעור נמי כדקאמרת חייצין ציעור כל הך סיפא אע"ג דסתרא ליה לרישא דקאמרת צת שזיעית שנכנסה לשזיעית פטורה מן המעשר דהפקר הוא משום שזיעית אלמא בחר לקיטה אזלת צה לענין שזיעית דאי לאו לשזיעית נהגה צה לא הוא מפטרה דהפקרה דשזיעית פטור לה ממעשר כדתיניא כנכילתא"ת ואכלו אציוני עמך ויתרם תאלל חית השדה) מה חיה אוכלת פטורה מן המעשר אף אדם פטור הא לא הוא קשיא לי דאמינא ספוקי מספקא לך אי אוליין באתרוג בחר חנטה לענין שזיעית או בחר לקיטה כמו צמעשר ואזלת לחומרא דשזיעית דאורייתא היא וספיקא דאורייתא לחומרא: **א**לא רישא. דסיימת צה פטורה מן הביעור דקולא הוא: **א**מאי דאמרינן זיל בחר חנטה. אשמעת לך צה דלא מספקא לך ומסקנא דרישא וכולה סיפא חד טעמא הוא דפשיטא לך דזתר חנטה אוליין: **א**י הכי. דלא מספקא ולא נהגה שזיעית באתרוג צת שזיעית: **ס**חייב צמעשר. דלאו הפקר הוא: **י**ד הכל ממשמשים צה. נהי דלא מחייב לאפקורה דלא נהגה צה שזיעית מיהו כל שדות ופרדסות הפקר הן בשזיעית ואין אתרוג זה נשמר צה לצדו ועל כרחו הכל ממשמשים צו והפקר פטור מן המעשר: **ר**ב המנוגה אחר לעולם ששים. וחייב המעשר דקיון דשזיעית לא נהגה צה ולאו הפקר דמילתא היא משמוש יד הכל שצה אינו אלא גזל ואין הפקר צה פטורה מן המעשר: **מ**יסיבי ר"ש צן יהודה אומר כו' הכי גרסינן לה בצוספתא"ת שאין לך שחייב צמעשר אלא אם כן גדל בחיוב ונלקט בחיוב

מאן שמעת ליה דאזיל בחר לקיטה ר"ג וקתני שבט אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רבה בר רב הונא אע"ג דאמר רבן גמליאל אתרוג אחר לקיטה כירק ראש השנה שלו שבט מאי שנא התם דקתני אם היתה שניה נכנסת לשלישית ומאי שנא הכא דקתני אם היתה שלישית נכנסת לרביעית מילתא אגב אורחיה קמ"ל דאתרוג קשיא ליה ידא ואידי דממשמשי ביה כולי עלמא בשביעית לא טעין פרי עד תלת שנין בעא מיניה ר' יוחנן מרבי ינאי אתרוג ר"ה שלו אימתי א"ל שבט שבט דחדשים או שבט תקופה א"ל דחדשים בעא מיניה רבא מרב נחמן ואמרי לה ר' יוחנן מרבי ינאי היתה שנה מעוברת מהו א"ל הלך אחר רוב שנים אמר רבה אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור ובת שביעית שנכנסה לשמינית פטורה במעשר וחייבת בביעור א"ל אביי בשלמא סיפא לחומרא אלא רישא פטורה מן הביעור אמאי דאמרינן זיל בחר חנטה אי הכי תיחייב במעשר א"ל יד הכל ממשמשים בה ואת אמרת תיחייב במעשר ורב המנוגה אמר א"ת ששית שנכנסת לשביעית לעולם שביעית מיתבי ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש אתרוג בת ששית שנכנסת לשביעית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור שחייב לך דבר שחייב במעשר אא"כ גדל בחיוב ונלקט בחיוב ובת שביעית שנכנסת לשמינית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור שאין לך דבר שחייב בביעור אא"כ גדל בחיוב ונלקט בחיוב דבר שחייב בביעור אא"כ גדל בחיוב ונלקט בחיוב רישא קשיא לרב המנוגה א"ל רב המנוגה בין לרב המנוגה תנאי היא דתניא (ב) אמר רבי יוסי אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים אתרוג אחר לקיטתו למעשר ורבותינו נמנו באושא ואמרו אחר לקיטתו בין למעשר בין לשביעית שביעית מאן דכר שמיה חסורי

דיני שזיעית חוץ מלענין ציעור ועוד נראה דלא איירי הכא אלא באתרוג דוקא ושמה שום טעם יש ומיתוקמא שפיר השתא כרבי שמעון הישא דנותן שות שזיעית שלכן שניה (שזיעית פ"ה מ"א):
ורבותיו
דין הכל ממשמשים צה פטורה מן המעשר דלפטורה דביעור לא אכסריך למכתב טעמא דלא חפקיה מדיון שאר אילנות דאוליין צה בחר חנטה וסיפא היצ טעמא דלפטורה דמעשר הא אשמעינן טעמא דלא חייבוהו חכמים צמעשר אא"כ גדל בחיוב ונלקט בחיוב וזה לא גדל בחיוב: **א**א"כ גדל בשזיעית ונלקט בשזיעית. דהא תריוהי בחר חנטה אזלי בשזיעית וצת שזיעית שנכנסת לשמינית חייבת ציעור דהא לא פליג רב המנוגה אדרישה אלא צת שזיעית שנכנסת לשביעית: **ת**נאי היא. האי תנא פליג עלייהו ותנא אחרתא קאי כותיהו: **ד**סניא כו' הכי גרסינן בצוספתא דמסכת שביעית (פ"ד ה"ו) א"ר יוסי אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים אתרוג אחר לקיטה ורבותינו נמנו באושא וגמרו אחר אחר לקיטה צין למעשר צין לשזיעית: **ש**זיעית מאן דכר שמיא דקאמר דאימנו עלה רבותינו אלמא איכא מאן דפליג:

(א) וסוכה מ. חוספתא שביעית פ"ד ה"ו, (ב) ממשמשים פרהש כ, (ג) [שמת מ. ג. ד] [שזיעית פ"ד ה"ו, (ד) תר"כ בדר פרהש א, (ה) צ"כ א"ו. רש"י,

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה יד הכל כו' לא היה צריך לטעם זה. י"ב פ"י דשזיעית הנכנס לשביעית דפטורה מן המעשר [דאוליין בחר לקיטה] ופטורה מן הביעור דאוליין בחר חנטה ושזיעית הנכנס לשמינית חייבת ציעור דאוליין בחר חנטה ואע"ג דנלקט בשמינית יזון דהפקרה דמילתא הוא דאוליין בחר חנטה לביעור פטור מן המעשר:

רבינו הננאל
מאי שנא התם (בהוריה) [בברייתא] דתנן וליקוה דקתני ואם היתה שניה נכנסת לשלישית, ומאי שנא האבא גבי אתרוג דקתני אם היתה שלישית נכנסת לרביעית כול' ופשוטה היא. פיר' שבט דחדשים הוא מניין ימות הלכה שצ"ד ימים ליי"ב חדש. שבט דתקופה לחשבון חמה, והם ששה ימים ליי"ב חודש. ושבת של חמה נקרא ינוארם בלשון יוון. פמחים שבאים ט"ו של שבט (א) שנת הלבנה, ביתר מחציו ומרובו של שבט שנת החמה. ופשטנה שבט של חדש הלבנה, ואפילו אם היא שנה מעוברת, ראש השנה שלו שבט, בחר רוב שנים אוליין. אמר רבה אתרוג בת ששית שנכנסת בשביעית פטורה מן המעשר, בחר לקיטה אוליין לענין מעשר, מפני יד הכל ממשמשים בה, וההפקר פטור מן המעשר. ופטורה מן הביעור, דאוליין בחר חנטה, והא בת ששית היא, מיקל במעשר וביעור. ובה שביעית שנכנסת לשמינית חייבת בביעור ופטורה מן המעשר, ואוקימנא לחומרא. ורב המנוגה אמר בת ששית שנכנסת לשביעית לעולם ששית, פ"י שחייבת במעשר. ובה שביעית שנכנסת לשמינית לעולם שביעית. ואותבין הא דתני ר' שמעון בן יהודה משום ר' שמעון אתרוג בת ששית שנכנסת לשביעית פטורה מן המעשר ומן הביעור, שאין לך דבר שחייב במעשר אלא הגדל והנלקט בחיוב, ובת שביעית שנכנסת לשמינית פטורה מן המעשר ומן הביעור, שאין לך דבר שחייב בביעור אלא הגדל והנלקט בפטור. קשיא לרבה. ולרב המנוגה דאמר לעולם בחר חנטה אוליין, קשיא ליה רישא וסיפא, רישא קתני אתרוג בת ששית שנכנסת בשביעית פטור מן המעשר, הנה בחר לקיטה [אוליין], שאין לך נלקט בשביעית וחייב במעשר, וסיפא נמי דקתני בת שביעית שנכנסת לשמינית פטורה מן הביעור, גם זו בחר לקיטה אוליין שאין לך נלקט בשמינית [דבר] נלקט בשמינית וחייבת בביעור, ולא מצא פירוק. סיפא קשיא לרבה דאמר בת שביעית שנכנסת לשמינית חייבת בביעור [דאוליין] אחר חנטה, ומתניתא בני פטורה מן הביעור קשיא ליה. ופריק